

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator - exigențe europene, realități naționale

Approval of Enforcement of Consumers - European Requirements, National Realities

Nicolae-Horia Țiț¹

Rezumat: Articolul analizează câteva dintre caracteristicile procedurii de încuviințare a executării silite, reglementată de art. 666 din Codul de procedură civilă, prin raportare la practica CJUE în materia executării silite a debitorilor consumatori. În dreptul național, procedura de încuviințare a executării silite este una necontencioasă; judecătorul nu face decât o verificare formală a condițiilor prevăzute de lege, pe baza căroră pronunță o încheiere. În jurisprudența CJUE s-a conturat soluția obligației instanței de a dispune o verificare, chiar și din oficiu, a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul în temeiul căruia se declanșează procedura de executare, de îndată ce dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop. Raportat la această jurisprudență, se ridică întrebarea dacă legislația națională actuală respectă exigențele dreptului european privind protecția consumatorilor și care sunt remediile posibile. Pentru a face această analiză, a fost aleasă drept etalon Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 26.06.2019 în cauza C-407/18 (Addiko Bank), fiind evidențiate, comparativ, caracteristicile dreptului național sloven avute în vedere la pronunțarea acestei hotărâri și cele ale dreptului român.

Cuvinte-cheie: executare silită; încuviințare; consumator; clauze abuzive

Abstract: The article analyzes some of the characteristics of the procedure for approving the forced execution, regulated by art. 666 of the Code of Civil Procedure, by reference to the CJEU's practice regarding the forced execution of consumer debtors. Under national law, the procedure for approving enforcement is non-contentious; the judge only makes a formal verification of the conditions provided by law, on the basis of which he issues an order. The jurisprudence of the CJEU has outlined the solution of the court's obligation to order a verification, even ex officio, of the abusive nature of the clauses contained in the contract under which the enforcement procedure is initiated, as soon as it has the necessary factual and legal elements. In relation to this case law, the question arises whether current national legislation complies with the requirements of European consumer protection law and what are the possible remedies. In order to make this analysis, the judgment of the Court of Justice of the European Union of 26.06.2019 in case C-407/18 (Addiko Bank) was chosen as a benchmark, highlighting, comparatively, the characteristics of

¹ Lect. univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email: horia.tit@uaic.ro

Slovenian national law taken into account in this judgment and those of Romanian law.

Keywords: enforcement; approval; consumer; abusive clauses

1. Introducere

Procedura de executare silită reglementată de Codul de procedură civilă (C. pr. civ.) este structurată în mai multe faze sau etape, succesiunea actelor de procedură fiind menită să garanteze principiul legalității și respectarea drepturilor și intereselor părților (creditorul și debitorul), precum și a altor persoane interesate.

O importantă garanție a legalității în cadrul executării silite este reprezentată de procedura de încuviințare a executării silite, în cadrul căreia instanța de executare verifică o serie de condiții referitoare la competența organului de executare, caracterul executoriu al titlului, caracterul cert, lichid și exigibil al creanței, imunitatea de executare a debitorului, posibilitatea aducerii la îndeplinire a dispozițiilor cuprinse în titlul executoriu, alte cauze care împiedică efectuarea executării silite etc. Chiar dacă executarea silită este declanșată prin depunerea de către creditor a cererii de executare la executorul judecătoresc, actele de executare propriu-zise nu vor putea fi efectuate de către acesta decât după ce instanța încuviințează executarea². Procedura de încuviințare a executării silite este, așadar, concepută ca o procedură – tampon, prin intermediul căreia instanța de executare realizează un control al principalelor condiții prevăzute de lege pentru efectuarea actelor de executare³.

În reglementarea actuală, încuviințarea executării silite este concepută ca o procedură necontencioasă, intrând în sfera procedurilor prin intermediul cărora, fără a stabili un drept potrivnic, instanța dă o autorizație judecătorească (art. 527 C. pr. civ.)⁴. Dată fiind această calificare, în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite, instanța poate să facă doar verificări de natură formală, deoarece, pe de o parte, nu poate să pună în dezbaterea contradictorie a părților aspecte de fapt sau de drept care ar avea caracter contencios, pe de altă parte, nu poate administra probele necesare în acest scop. Prin urmare,

² Importanța acestei garanții în cadrul procedurii de executare rezultă și din Decizia nr. 895/2015 a Curții Constituționale (publicată în Monitorul Oficial nr. 84 din 04 februarie 2016), prin care s-a reținut: „Caracterul unitar al procesului civil impune respectarea garanțiilor ce caracterizează dreptul la un proces echitabil, sub aspectul independenței și imparțialității autorității, atât în faza judecătorească, cât și a executării silite (...). Curtea, prin Decizia nr. 458 din 31 martie 2009, a stabilit că declanșarea celei de-a doua etape a procesului civil se poate realiza doar prin exercitarea controlului judecătoresc cu privire la aceasta. Este o exigență constituțională care trebuie respectată de legiuitor, indiferent de actul normativ care reglementează procedura executării silite (...).”

³ V. Mitea, *Încuviințarea executării silite*, în I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Vol. III, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 281.

⁴ N.-H. Țiț, *Încuviințarea executării silite*, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 205.

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

verificările sunt făcute, preponderent, pe baza titlului executoriu și a celorlalte înscrisuri depuse de executorul judecătoresc odată cu cererea de încuviințare, legiuitorul stabilind un termen relativ scurt de soluționare a acesteia, potrivit art. 666 alin. (2) C. pr. civ⁵. În cadrul aceste proceduri, instanța nu poate face un examen de fond al titlului executoriu, judecătorul verificând numai regularitatea exterioară a acestuia, nu și valabilitatea actului juridic constatat de respectivul titlu executoriu; prin urmare, în cadrul procedurii de încuviințare a executării nu pot fi valorificate cauze de nulitate a actului juridic, însă pot fi invocate și analizate motive referitoare la nevalabilitatea înscrisului care, potrivit legii, constituie titlu executoriu⁶.

Această reglementare a procedurii de încuviințare a executării silite ridică problema compatibilității acesteia cu exigențele dreptului european, în ipoteza în care executarea silită este declanșată de un profesionist contra unui consumator în temeiul unui titlu executoriu non-jurisdicțional. Bogata jurisprudență în materie a Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a scos în evidență incidența a trei principii fundamentale aplicabile în materie, respectiv: principiul autonomiei procedurale a statelor membre, potrivit căruia modalitățile prin care se realizează aplicarea protecției conferite consumatorilor în cadrul procedurilor de executare silită sunt reglemente de ordinea juridică internă a fiecărui stat⁷;

⁵ Textul de lege prevede că cererea de încuviințare a executării silite se soluționează în termen de maximum 7 zile de la înregistrarea acesteia la instanță, prin încheiere dată în camera de consiliu, fără citarea părților. Pronunțarea se poate amâna cu cel mult 48 de ore, iar motivarea încheierii se face în cel mult 7 zile de la pronunțare. Chiar dacă aceste termene au caracter de recomandare, depășirea lor neatrăgând sancțiuni cu privire la validitatea actelor de procedură, totuși, menționarea lor în cuprinsul textului de lege scoate în evidență preocuparea legiuitorului pentru configurarea unei proceduri care să se desfășoare cu maximă celeritate, ceea ce exclude posibilitatea administrării unor probe ce ar fi de natură să prelungească durata de soluționare a unei astfel de cereri (spre exemplu, proba cu expertiză).

⁶ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil, Ediția a 5-a, revizuită și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2020, pp. 1198-1999.

⁷ Par. 46 din Hotărârea din 14 iunie 2012 în Cauza C-618/10 (Banco Español de Crédito), disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123843&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=16389388> (accesată la data de 29.11.2020);

Par. 50 din Hotărârea din 14 martie 2013 în Cauza C-415/11 (Aziz), disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=135024&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15539558> (accesată la data de 29.11.2020);

Par. 31 din Hotărârea din 17 iulie 2014 în cauza C-169/14 (Sánchez Morcillo și Abril García), disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=155118&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15537235> (accesată la data de 29.11.2020);

Par. 49 din Hotărârea din 01.10.2015 în cauza C-32/14 (Erste Bank Hungary), disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=>

principiul echivalenței, potrivit cu care aceste modalități trebuie să nu fie mai puțin favorabile celor aplicabile unor situații similare din dreptul intern; principiul efectivității, potrivit cu care reglementările din dreptul intern nu trebuie să facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorilor de dreptul Uniunii. Dacă în ceea ce privește principiul echivalenței, practica CJUE nu a semnalat, de regulă, încălcări, în legătură cu principiul efectivității, jurisprudența constantă a instanței din Luxembourg a relevat un veritabil set de reguli pe baza cărora dispozițiile din legislația națională trebuie analizate pentru a se stabili dacă și în ce măsură consumatorul poate valorifica în cadrul executării silită garanțiile pe care dreptul Uniunii i le pune la dispoziție. Sub acest aspect, s-a reținut că analiza cu privire la principiul efectivității (dacă și în ce măsură o dispoziție națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii) trebuie făcută prin raportare la locul pe care dispozițiile legale respective îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează acea procedură, precum și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale, ținând cont de principiile sistemului jurisdicțional național (cum ar fi principiul contradictorialității, dreptului la apărare, securității juridice și bune desfășurări a procedurii)⁸.

CJUE a stabilit printr-o jurisprudență constantă că instanțele naționale au obligația de a analiza din oficiu caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contracte încheiate între consumatori și profesioniști și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între aceștia, de îndată ce dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop⁹. Invocarea din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator este însă legată de respectarea principiului contradictorialității¹⁰.

=&docid=168942&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=15546372 (accesată la data de 29.11.2020); Par. 40 din Hotărârea din 18 februarie 2016 în cauza C-49/14 (Finanmadrid EFC), disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=FEAA06B76FE95A5B3BC5F2D8B5FFE687?text=&docid=174441&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=15533178> (accesată la data de 29.11.2020).

⁸ A se vedea Par. 52 din Hotărârea din 14 martie 2013 în Cauza C-415/11 (Aziz); Par. 43-44 din Hotărârea din 18 februarie 2016 în cauza C-49/14 (Finanmadrid EFC); Par. 51 din Hotărârea din 01.10.2015 în cauza C-32/14 (Erste Bank Hungary).

⁹ A se vedea Par. 42-43 din Hotărârea din 14 iunie 2012 în Cauza C-618/10 (Banco Español de Crédito); Par. 46 din Hotărârea din 14 martie 2013 în Cauza C-415/11 (Aziz); Par. 41 din Hotărârea din 01.10.2015 în cauza C-32/14 (Erste Bank Hungary).

¹⁰ Prin Hotărârea Curții din 21 februarie 2013 în Cauza C-472/11 (Banif Plus Bank) s-a stabilit că: „Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că instanța națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale nu are obligația, pentru a putea

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

Se ridică așadar problema dacă, în lumina principiului efectivității, dreptul Uniunii și, în special, Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive încheiate cu consumatorii se opune unei legislații naționale precum cea română, care nu permite instanței investite cu o cerere de încuviințare a executării să invoce din oficiu caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu, încheiat între debitorul consumator și un profesionist, dată fiind natura necontencioasă a procedurii de încuviințare a executării silite, în condițiile în care consumatorul poate introduce o acțiune de drept comun în care să fie analizat pe fond caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în respectivul contract, acțiune până la soluționarea căreia poate obține, pentru motive întemeiate și condiționat de plata unei cauțiuni, suspendarea executării contractului.

Pentru a face un examen cât mai apropiat de cel structurat pe baza elementelor sus-menționate, am ales drept etalon Hotărârea din 26.06.2019 din cauza C-407/18 (Addiko Bank)¹¹, prin care CJUE a stabilit că „Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată, în lumina principiului efectivității, în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia instanța națională sesizată cu o cerere de executare silită a unui contract de credit ipotecar, încheiat între un profesionist și un consumator sub forma unui act notarial direct executoriu, nu dispune, fie la cererea consumatorului, fie din oficiu, de posibilitatea de a examina dacă clauzele cuprinse într-un astfel de act nu au un caracter abuziv în sensul acestei directive, și, pe acest temei, de a suspenda executarea silită solicitată.”¹²

Pentru a pronunța această soluție, CJUE a făcut o analiză a caracteristicilor procedurii interne din dreptul sloven, prezentate în par. 50 al Hotărârii, pe baza descrierii făcute de instanța de trimitere. În cele ce urmează

stabili consecințele acestei constatări, să aștepte ca consumatorul, informat cu privire la drepturile sale, să prezinte o declarație prin care să solicite anularea clauzei menționate. Cu toate acestea, principiul contradictorialității impune, în regulă generală, instanței naționale care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale să informeze părțile în litigiu cu privire la acest aspect și să le dea posibilitatea să îl discute în contradictoriu, potrivit modalităților prevăzute în această privință de normele naționale de procedură.”

¹¹ Disponibilă la adresa <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215509&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15547087> (accesată la data de 29.11.2020).

¹² Hotărârea din 26.06.2019 din cauza C-407/18 (Addiko Bank) a fost avută în vedere de doctrină pentru a analiza compatibilitatea dreptului român cu dreptul Uniunii, având în vedere, pe de o parte, faptul că este relativ recentă, pe de altă parte pentru că, așa cum va rezulta din analiza făcută, caracteristicile dreptului sloven avute în vedere de CJUE sunt ușor de comparat cu cele din dreptul românesc, din această comparație putând rezulta o concluzie validă asupra problematicii abordate. A de vedea R.-M. Necula, *Executarea silită a contractelor de credit încheiate cu consumatorii*, Editura Universul Juridic, București, 2020, pp. 92-97.

vom analiza în ce măsură cele cinci caracteristici definerii avute în vedere de instanța din Luxembourg sunt similare celor din dreptul român, pentru a conchide asupra respectării principiului efectivității în reglementarea actuală a procedurii de încuviințare a executării silite.

2. Imposibilitatea verificării caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract ce constituie titlu executoriu în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite

Prima caracteristică a dreptului sloven la care s-a raportat CJUE în Hotărârea din 26.06.2019 este aceea că „instanța însărcinată cu executarea silită a unui contract de credit ipotecar, încheiat sub forma unui act notarial direct executoriu, nu poate refuza respectiva executare silită din cauza prezenței, în contractul în discuție, a unei clauze abuzive, întrucât această instanță trebuie să se conformeze în mod necondiționat unui titlu executoriu, fără a putea aprecia legalitatea conținutului acestuia”.

Această caracteristică se regăsește, în totalitate, și în dreptul român. Așa cum am arătat și mai sus, procedura încuviințării executării silite este o procedură necontencioasă care se desfășoară fără citarea părților, în cadrul acesteia neputând fi analizate, nici din oficiu, nici la cererea părților, aspecte de fond, cum ar fi cele referitoare la analiza caracterului abuziv al unor clauze cuprinse în contractul încheiat între consumator și profesionist, în baza căruia acesta din urmă a formulat cererea de executare silită. Analiza făcută de instanța de executare se limitează la cerințele de formă prevăzute de lege în vederea desfășurării executării silite¹³; chiar dacă, privitor la titlurile executorii non-jurisdicționale, art. 666 alin. (5) pct. 3 C. pr. civ. menționează că cererea de încuviințare a executării va fi respinsă în cazul în care acestea nu întrunesc „toate condițiile de formă cerute de lege sau alte cerințe în cazurile anume prevăzute de lege”, aceste cerințe se referă la natura obligațiilor pentru care legea prevede că acel înscris constituie titlu executoriu, nu la elemente care să vizează validitatea clauzelor actului juridic¹⁴.

Jurisprudența națională a fost constantă în a aprecia că în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite nu poate fi invocat, nici din oficiu, nici la cererea părților, caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în titlul executoriu, reținându-se, în esență, că o astfel de verificare este incompatibilă cu caracterul necontencios al procedurii de încuviințare și cu regulile de desfășurare a

¹³ În acest sens, s-a reținut în considerentele Deciziei nr. 7/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea chestiunilor de drept (publicată în Monitorul Oficial nr. 220 din 30 martie 2017) că „verificările pe care instanța de executare este obligată să le efectueze (în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite, n.n.) se circumscriu exclusiv condițiilor de formă ale titlului executoriu, fiind exclusă verificarea pe fond a titlului respectiv” (par. 35).

¹⁴ A se vedea N.-H. Țiț, *Încuviințarea executării silite ...*, pp. 371-372.

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

acesteia¹⁵. De asemenea, s-a reținut că legea prevede limitativ motivele pentru care poate fi respinsă cererea de încuviințare a executării, eventualul caracter abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care reprezintă titlu executoriu neregăsindu-se printre aceste motive¹⁶. Unele instanțe au făcut o analiză a dispozițiilor art. 666 C. pr. civ. din perspectiva jurisprudenței CJUE și a principiului efectivității, apreciind că imposibilitatea invocării în cadrul procedurii de încuviințare a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul ce constituie titlu executoriu nu este de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii, atât timp cât chestiunea poate fi invocată într-un stadiu ulterior al procedurii¹⁷.

De asemenea, în doctrină, s-a apreciat, inclusiv prin raportare la jurisprudența CJUE, că în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite nu poate fi făcută analiza caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat între consumatorul debitor și profesionistul creditor, dat fiind caracterul necontencios al procedurii și faptul că motivele referitoare la eventualul caracter abuziv al clauzelor cuprinse în contract nu poate fi încadrat în niciuna din situațiile prevăzute de art. 666 alin. (5) C. pr. civ.¹⁸

Prin urmare, față de modul în care este reglementată la momentul de față procedura de încuviințare a executării silite, invocarea și analizarea în cadrul acesteia a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în titlul executoriu nu este posibilă.

¹⁵ Tribunalul Brașov, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 288A/10.07.2013, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/58941324e490095c3100099a> (accesată la data de 29.11.2020);

Tribunalul Prahova, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 566/24.04.2018, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5af79f9ce490094c21000063> (accesată la data de 29.11.2020);

Tribunalul Prahova, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 760/30.05.2018, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5b2080dee490093019000054> (accesată la data de 29.11.2020);

Tribunalul Prahova, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 1709/11.12.2019, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5dfc3701e490096c08000050> (accesată la data de 29.11.2020);

Tribunalul Prahova, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 1737/15.11.2017, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5a14eabde49009200c000029> (accesată la data de 29.11.2020).

¹⁶ Tribunalul Prahova, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 661/06.05.2016, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/58846387e49009700b000ed4> (accesată la data de 29.11.2020).

¹⁷ Tribunalul Galați, Secția I Civilă, Decizia civilă nr. 38/20.01.2017, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/589b70a4e49009742c000408> (accesată la data de 29.11.2020).

¹⁸ A se vedea R.-M. Necula, *Executarea silită...*, pp. 92-93.

3. Suspendarea executării silite nu poate fi obținută decât dacă debitorul consumator declanșează o procedură jurisdicțională în cadrul căreia se apreciază caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contract

Cea de-a doua caracteristică definitorie la care s-a raportat CJUE în cauza Addiko Bank se referă la caracterul incidental al cererii de suspendare a executării silite, aceasta putând fi formulată numai în ipoteza în care consumatorul declanșează o procedură de fond în vederea verificării caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu. În acest sens, în paragraful 50, liniuța a doua, din Hotărârea din 26.06.2019, CJUE a reținut că, potrivit dreptului sloven, astfel cum acesta a fost descris de instanța de trimitere, „în principiu, suspendarea executării silite nu este posibilă, chiar cu titlu provizoriu, cu excepția ipotezei introducerii unei proceduri de fond, inițiate de debitor, în calitate de consumator, prin care se solicită constatarea nulității unei clauze contractuale abuzive”.

Și această a doua caracteristică se regăsește în dreptul românesc. Potrivit art. 719 alin. (1) C. pr. civ., suspendarea executării silite poate fi obținută, la cererea persoanei interesate, până la soluționarea contestației la executare sau a altei cereri privind executarea silită, iar potrivit alin. (7) al aceluiași articol, se poate dispune și o suspendare provizorie a executării silite, până la soluționarea cererii de suspendare, dacă se dovedește că există urgență¹⁹. Până la modificarea art. 713 alin. (2) C. pr. civ. prin Legea nr. 310/2018, invocarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract care constituie titlu executoriu putea fi făcută inclusiv pe calea contestației la executare; în redactarea sa inițială, textul de lege prevedea că, în cazul în care titlul executoriu este unul non-jurisdicțional, partea interesată poate invoca în cadrul contestației la executare motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu, în măsura în care legea nu deschidea în acest scop o cale procesuală specifică²⁰. După modificarea textului de lege prin Legea nr. 310/2018, invocarea clauzelor abuzive în cadrul contestației la executare nu mai este posibilă, având în vedere că dispozițiile modificate prevăd că eventuale motive de fond pot fi invocate pe calea contestației numai în măsura în care nu există o altă cale procesuală deschisă în

¹⁹ Cu privire la caracterul incidental al cererii de suspendare, a se vedea C. Lungănașu, *Admisibilitatea cererii de suspendare a executării silite*, în *Revista Română de Executare Silită*, nr. 2/2018, pp. 35-39.

²⁰ A se vedea B. A. Arghir, *Contestația la executare: mijloc de restabilire a echilibrului juridic între consumatori și instituțiile de credit*, în *Revista Română de Executare Silită*, nr. 1/2016, pp. 11-26; N-H. Țiț, *Posibilitatea invocării pe calea contestației la executare a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat între creditor și debitor și care, potrivit legii, constituie titlu executoriu*, în E. Oprina, V. Bozeșan, *Executarea silită. Dificultăți și soluții practice*, Vol. 1, Editura Universul Juridic, București, 2016, pp. 413-424.

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

acest scop, inclusiv o acțiune de fond; or, cu privire la constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract, există o astfel de acțiune²¹.

²¹ Cu privire la comptabilitatea soluției legislative prevăzută de art. 713 alin. (2) C. pr. civ. după modificarea acestuia prin Legea nr. 310/2018 și, în special, după pronunțarea Ordonanței Curții din 06 noiembrie 2019 în cauza C-75/19, cu garanțiile principiului efectivității a se vedea R.-M. Necula, *Compatibilitatea modificărilor aduse Codului de procedură civilă, prin Legea nr. 310/2018, în ceea ce privește contestația la executare, cu jurisprudența CJUE în materia clauzelor abuzive cuprinse în contractele de credit*, în Revista Română de Executare Silită, nr. 3/2019, pp. 51-60; R.-M. Necula, *Ordonanța pronunțată de CJUE, în cauza C-75/19, cu privire la posibilitatea invocării clauzelor abuzive în cadrul contestației la executare. Reviriment jurisprudențial?*, în Revista Română de Executare Silită, nr. 4/2019, pp. 39-47; V. Penteleev, *Poate un consumator să invoce oricând caracterul abuziv al unei clauze contractuale, în cadrul contestației la executare, în urma pronunțării de Curtea de Justiție a Uniunii Europene a ordonanței în cauza MF împotriva BNP Paribas Personal Finance SA Paris sucursala București și Secapital SARL?*, în Dreptul, nr. 4/2020, pp. 168-184 .

În special după pronunțarea Ordonanței Curții din 06 noiembrie 2019 în cauza C-75/19, s-a apreciat că inadmisibilitatea invocării pe calea contestației la executare a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu contravine principiului efectivității și că, prin urmare, instanțele naționale ar trebui să dea prioritate dreptului Uniunii și să considere admisibile motive care vizează caracterul abuziv; mai mult, că termenul de 15 zile prevăzut de art. 715 alin. (1) pct. 3 C. pr. civ. este insuficient pentru a garanta o protecție efectivă a drepturilor debitorului. A se vedea G. Boroș, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 1269-1270.

De asemenea, ulterior modificării art. 713 alin. (2) C. pr. civ. prin Legea nr. 310/2018 a fost formulată o nouă trimitere preliminară, înregistrată la Curte sub nr. C-725/19, întrebarea adresată Curții fiind următoarea: „Directiva 93/13/CEE trebuie să fie interpretată, luând în considerare principiul efectivității, în sensul că se opune unei legislații naționale, precum reglementarea română în vigoare privind condițiile de admisibilitate a contestației la executare – articolul 713 alineatul (2) din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018 –, care nu conferă, în cadrul unei contestații la executare, posibilitatea de a examina, la cererea consumatorului sau de către instanță, din oficiu, dacă clauzele dintr-un contract de leasing ce constituie titlu executoriu au caracter abuziv, pentru motivul că există o acțiune de drept comun în cadrul căreia contractele încheiate între un „consumator” și un „vânzător sau furnizor” („profesionist”) ar putea fi verificate sub aspectul existenței unor clauze abuzive în sensul acestei directive?”

În ceea ce ne privește, așa cum vom arăta și în concluziile acestui articol, problematica invocării caracterului abuziv al clauzelor pe calea contestației la executare sau a acțiunii de fond este mai puțin importantă în aprecierea respectării principiului efectivității, atât timp cât suspendarea executării silite poate fi obținută în aceleași condiții în cadrul acțiunii de fond, ca și în cadrul contestației la executare. Pentru a se analiza respectarea principiului efectivității trebuie analizată modalitatea în care, în concret, față de dispozițiile dreptului național și practica instanțelor, poate fi obținută suspendarea executării silite. Din păcate, nici trimiterea din dosarul C-75/19 și nici cea ce face obiect al dosarului C-725/19 nu explică în mod clar și neechivoc faptul că suspendarea executării silite poate fi cerută în cadrul acțiunii de fond în aceleași

Chiar dacă modificarea intervenită prin Legea nr. 310/2018 restrânge posibilitatea debitorului de a invoca pe calea contestației la executare caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu, acesta putând să formuleze o astfel de pretenție numai în cadrul unei acțiuni de drept comun, posibilitatea de a obține suspendarea executării silită nu este afectată, deoarece, potrivit art. 638 alin. (2) C. pr. civ., această măsură poate fi dispusă de instanța învestită cu soluționarea acțiunii de fond, în aceleași condiții procedurale ca și instanța care ar fi învestită cu o contestație la executare, respectiv în condițiile prevăzute de art. 719 C. pr. civ. Faptul că debitorul nu poate solicita constatarea caracterului abuziv al clauzelor decât pe calea unei acțiuni de fond nu afectează, prin urmare, cu nimic, posibilitatea de a obține suspendarea executării silită, solicitarea unei astfel de măsuri în cadrul contestației la executare nefiind cu nimic diferită sub aspectul condițiilor în care ar putea fi obținută²². Din contră, este posibil ca, analizând regimul juridic al formulării unei acțiuni de drept comun având ca finalitate declararea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract să se ajungă la concluzia că acesta este favorabil debitorului [absența unui termen de exercitare a acesteia, scutirea de la plata taxei judiciare de timbru, competența teritorială alternativă prevăzută de art. 113 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ.²³].

4. Condițiile pe care trebuie să le analizeze instanța pentru a admite cererea de suspendare a executării

Cea de-a treia caracteristică analizată de CJUE în legătură cu dreptul sloven, raportat la care a pronunțat soluția în cauza C-407/18, se referă la condițiile pe care trebuie să le analizeze instanța învestită cu cererea de suspendare. Mai exact, s-a avut în vedere că „această suspendare a executării silită, până la adoptarea unei decizii definitive cu privire la fond, nu este autorizată decât cu titlu excepțional și este supusă unor reguli stricte referitoare la demonstrarea unui prejudiciu ireparabil sau greu reparabil, în sensul articolului 71 primul paragraf din Legea privind procedurile de executare și măsurile asigurătorii, care exclude prejudiciul legat de executarea silită însăși, ceea ce, în practică, face această suspendare aproape imposibilă”. Cu alte cuvinte, instanța europeană a avut în vedere standardul pe care judecătorul național trebuie să aplice, raportat la legislația națională și la practica obișnuită a instanțelor, în a

condiții ca cea pe care debitorul ar putea-o solicita în cadrul contestației la executare, având în vedere că art. 638 alin. (2) C. pr. civ. face trimitere la art. 719 C. pr. civ.

²² În sens contrar, respectiv în sensul că formularea cererii de suspendare a executării în cadrul acțiunii de drept comun, în temeiul art. 638 alin. (2) C. pr. civ., ar reprezenta un dezavantaj evident pentru debitor, a se vedea G. Boroș, M. Stancu, *op. cit.*, p. 1270, nota de subsol nr. 3.

²³ A se vedea V. Pentelev, *Poate un consumator să invoce oricând caracterul abuziv al unei clauze contractuale, în cadrul contestației la executare, în urma pronunțării de Curtea de Justiție a Uniunii Europene a ordonanței în cauza MF împotriva BNP Paribas Personal Finance SA Paris sucursala București și Secapital SARL?*, loc. cit., p. 183.

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

aprecia motivele pentru care dispune suspendarea executării silite. CJUE a apreciat, pe baza descrierii făcute de instanța de trimitere că, în ceea ce privește dreptul sloven, acest standard este unul foarte ridicat, condițiile în care se poate dispune suspendarea de către instanța de executare fiind extrem de restrictive pentru debitorul consumator care, în acest fel, se găsește în situația de a nu putea obține suspendarea executării silite până la soluționarea acțiunii în cadrul căreia se va verifica, pe fond, dacă titlul executoriu non-jurisdicțional cuprinde clauze abuzive²⁴.

Apreciem că această caracteristică nu se regăsește în dreptul românesc. În ceea ce privește suspendarea propriu-zisă a executării, potrivit art. 719 alin. (1) C. pr. civ., instanța trebuie să aibă în vedere existența unor motive temeinice, fără ca legiuitorul să impună un anumit standard de apreciere cu privire la temeinicia acestor motive și fără ca judecătorul să fie ținut de anumite situații, prestabilite de legiuitor, în aprecierea acestora. În doctrină s-a apreciat că în analizarea cererii de suspendare, fără a prejudeca fondul, instanța trebuie să examineze, pe de o parte, dacă prin executare, interesele debitorului nu sunt vătămăte iremediabil, iar, pe de altă parte, dacă, prin oprirea executării, interesele legitime ale creditorului nu ar fi vătămăte iremediabil; cu alte cuvinte, instanța trebuie să aprecieze asupra vătămării care s-ar produce părților prin continuarea, respectiv suspendarea executării²⁵. În cadrul acestei aprecieri, instanța va avea în vedere și posibilitatea de a se realiza întoarcerea executării, în cazul în care contestația la executare sau acțiunea de fond ar fi admisă, față de situația concretă a creditorului, precum și existența unor garanții privind dezdăunarea creditorului, în cazul în care ar fi admisă cererea de suspendare²⁶. În practica judiciară, cereri de suspendare a executării silite au fost admise frecvent în situații în care, spre exemplu, sediul creditorului se afla într-o altă țară iar întoarcerea executării ar fi presupus realizarea unei executări transfrontaliere, ale cărei costuri ar depăși însăși suma executată silit²⁷, situația patrimonială a debitorului era una precară, iar o eventuală întoarcere a executării s-ar fi dovedit o procedură prea oneroasă pentru

²⁴ Este de reținut că, potrivit 51 din Hotărârea din 26.06.2019, guvernul sloven a contestat interpretarea dreptului național astfel cum a fost făcută de instanța de trimitere și a arătat că, având în vedere jurisprudența recentă a Curții Constituționale, instanțele naționale investite cu cereri de suspendare a executării „(...) trebuie atât să interpreteze criteriul prejudiciului ireparabil sau greu reparabil (...), cât și să evalueze comparativ situația debitorului și cea a creditorului, ținând seama de asemenea de prejudiciul care ar rezulta din efectuarea executării silite.” Cu toate acestea, în lumina jurisprudenței sale constante, Curtea a reținut că numai instanța de trimitere are competența de a interpreta legislația națională, Curții revenindu-i sarcina de a interpreta dispozițiile dreptului Uniunii.

²⁵ G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 1222.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Cu titlu de exemplu, a se vedea Judecătoria Târgu Mureș, Secția Civilă, încheierea nr. 2178/10.07.2020, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5f0a6bd3e49009e80e000041> (accesată la data de 29.11.2020).

acesta²⁸, faptul că se execută un imobil care constituie locuința familială a debitorului²⁹.

Cu toate acestea, trebuie reținut că nu există nicio dispoziție legală care să permită judecătorului să dispună suspendarea executării în urma analizei *prima facie* a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un consumator și un profesionist. Astfel, legea prevede, la art. 719 alin. (4) C. pr. civ., o serie de situații în care suspendarea executării are loc în mod obligatoriu și fără a fi necesară plata unei cauțiuni, însă niciuna dintre acestea nu se referă la situații în care debitorul consumator este executat în baza unui contract încheiat cu un profesionist care ar cuprinde clauze abuzive.

Prin urmare, chiar dacă se apreciază că măsura suspendării executării silite este una excepțională, judecătorul are, în dreptul român, o largă libertate ca, evaluând consecințele continuării executării asupra debitorului, respectiv a suspendării executării asupra creditorului, făcând o analiză legată și de situația concretă a acestora, să dispună suspendarea executării silite până la soluționarea contestației la executare ori a acțiunii de fond în cadrul cărora a fost invocat caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu.

În ceea ce privește suspendarea provizorie a executării, potrivit art. 719 alin. (7) C. pr. civ., instanța trebuie să analizeze strict condiția urgenței, simplul fapt că împotriva debitorului a fost declanșată o procedură execuțională nefiind o condiție suficientă în acest sens; ca și în ipoteza prevăzută de alin. (1) al articolului, rămâne la latitudinea judecătorului să aprecieze cu privire la incidența în concret, în cauză, a unei situații care să justifice măsura suspendării provizorii până la soluționarea cererii de suspendare a executării silite³⁰.

Este de reținut și faptul că, în cazul introducerii unei acțiuni de fond având ca obiect constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu un profesionist, consumatorul poate solicita suspendarea executării, în temeiul art. 638 alin. (2) C. pr. civ. chiar dacă nu a fost încă declanșată procedura de executare silită. În acest caz, măsura suspendării vizează chiar executorialitatea

²⁸ Cu titlu de exemplu, a se vedea Tribunalul Sibiu, Secția a II-a Civilă, de contencios administrativ și fiscal, Încheierea nr. 430/25.06.2020, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5f1e2f01e49009d004000029> (accesată la data de 29.11.2020).

²⁹ Cu titlu de exemplu, a se vedea Tribunalul Specializat Cluj, Decizia civilă nr. 519/24.04.2020, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5eab7f1ee490094c1a00002d> (accesată la data de 29.11.2020); Judecătoria Arad, Secția Civilă, Încheierea nr. 2900/25.08.2020, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5f4c534fe49009a01500002a> (accesată la data de 29.11.2020); Tribunalul București, Secția a V-a Civilă, Decizia civilă nr. 206A/25.02.2020, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5ee2ddd2e49009641c00004f> (accesată la data de 29.11.2020).

³⁰ G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 1226, nota de subsol nr. 1.

titlului și este justificată de interesul debitorului de a preveni o executare care ar putea fi declanșată în viitor împotriva sa³¹.

Prin urmare, raportat la posibilitatea debitorului de a obține suspendarea executării silite fie până la soluționarea contestației la executare (în ipoteza în care invocarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul care constituie titlu executoriu ar fi admisibilă în cadrul contestației), fie până la soluționarea acțiunii de fond având ca obiect constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat între consumatorul debitor și un profesionist, contract care, potrivit legii, constituie titlu executoriu, am putea considera că reglementarea din dreptul român cuprinde suficiente garanții pentru o protecție efectivă a debitorului consumator³². Trebuie avute în vedere, însă, și condițiile în care debitorul poate obține suspendarea, punându-se problema cât de restrictive sunt aceste condiții pentru un consumator aflat în faza de executare silită.

5. Obligația de plată a cauțiunii în vederea suspendării executării

Cea de-a patra caracteristică a dreptului sloven la care s-a raportat CJUE în Decizia din 26.06.2019 în cauza C-407/18 se referă la constituirea, la cererea creditorului, a unei garanții de către debitor, în cazul în care acesta solicită suspendarea executării silite.

Condiția se regăsește și în dreptul român, fiind chiar mai restrictivă, deoarece, potrivit art. 719 alin. (2) și (3) C. pr. civ., achitarea cauțiunii constituie o veritabilă condiție de admisibilitate a cererii de suspendare a executării silite³³. Este de reținut, sub acest aspect, că debitorul nu poate recurge la formularea unei

³¹ A se vedea N.-H. Țiț, *Considerații privind suspendarea executării silite până la soluționarea acțiunii de fond având ca obiect desființarea titlului executoriu*, în volumul „Conferința Internațională «Procesul civil și executarea silită. Trecut, prezent, viitor» 30 august – 1 septembrie 2018, Tîrgu Mureș, Romania”, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 117-118.

³² În acest sens, în par. 59 din Hotărârea din 14 martie 2013 în Cauza C-415/11 (Aziz), Curtea a reținut că „(...)n asemenea regim procedural, întrucât instituie imposibilitatea instanței de fond, în fața căreia consumatorul a introdus o cerere în care invocă caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul titlului executoriu, de a adopta măsuri provizorii care să poată să suspende sau să împiedice procedura de executare ipotecară, atunci când adoptarea unor asemenea măsuri se dovedește necesară pentru garantarea deplinei eficacități a deciziei sale finale, este de natură să aducă atingere efectivității protecției urmărite de directivă.” *Per a contrario*, un regim procedural care dă posibilitatea instanței care analizează caracterul abuziv al clauzelor să dispună suspendarea executării ar trebui considerat ca neaducând atingere efectivității protecției oferită de dreptul Uniunii. A se vedea, în acest sens, R.-M. Necula, *Executarea silită...*, pp. 130-134.

³³ G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 1225; C. Lungănașu, *op. cit.*, pp. 39-45. Pentru o analiză a condiției de admisibilitate a cauțiunii prin raportare la art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, a se vedea C. Drăgușin, *Obligația de plată a cauțiunii și dreptul de acces la justiție*, în Revista Română de Executare Silită, nr. 2/2014, pp. 22-39.

cereri de ajutor public judiciar pentru a obține scutirea, reducerea sau eșalonarea plății cauțiunii, O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar³⁴ necuprinzând dispoziții în acest sens³⁵. De asemenea, așa cum am arătat și mai sus, situația în care se solicită suspendarea executării silite pe motiv că executarea a fost declanșată de debitor în temeiul unui contract care conține clauze abuzive nu se regăsește între cazurile de suspendare obligatorie a executării în care nu este necesară achitarea unei cauțiuni, prevăzute de art. 719 alin. (4) C. pr. civ.

Condiția plății unei cauțiuni pare a fi una la care CJUE s-a raportat în mod special în cadrul raționamentului pe care l-a făcut în motivarea Deciziei din 26.06.2019. Astfel, în paragraful 60 al acesteia, Curtea reține că „(...) este probabil ca un debitor care nu își execută obligația de plată să nu dispună de resursele financiare necesare pentru a constitui garanția cerută”. În aceste condiții, obligația achitării de către debitorul care formulează o cerere de suspendare a

³⁴ Publicată în Monitorul Oficial nr. 327 din 25 aprilie 2008.

³⁵ A se vedea, în acest sens, Minuta întâlnirii reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel Pitești, 14-15 noiembrie 2019, disponibilă la adresa <http://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2019/11/minuta-intalnire-civil-Pitesti-14-15-noiembrie-2019.pdf>, pp. 7-8; Minuta întâlnirii reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale curților de apel și Înaltei Curți de Casație și Justiție, Curtea de Apel Iași, 7-8 mai 2015, disponibilă la adresa <http://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2020/04/Intalnirea-presedintilor-sectiilor-civile-Iasi-7-8-mai-2015-1.pdf>, pp. 35-37. A se vedea, de asemenea, R. Stanciu, *Ajutorul public judiciar cu privire la cauțiunea datorată pentru suspendarea executării silite*, în *Revista Română de Executare Silită*, nr. 3/2013, pp. 76-83; V. Penteleev, *Au instanțele prerogativa de a acorda ajutor public judiciar în privința cauțiunii prevăzute de art. 719 alin. (7) din Codul de procedură civilă, după pronunțarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a deciziei din cauza S.C. Eco Invest S.R.L. și Ilie Bolmadar contra României?*, în *Dreptul*, nr. 5/2020, pp. 56-74.

În doctrină (R.-M. Necula, *Executarea silită...*, pp. 135-136) a fost analizată și posibilitatea ca judecătorul național, făcând aplicarea directă a dreptului Uniunii, „să permită formularea unei cereri de scutire, reducere, eșalonare sau amânare la plata cauțiunii și să procedeze la soluționarea acesteia aplicând eventual, prin analogie, criteriile prevăzute de O.U.G. nr. 51/2008 pentru acordarea ajutorului public judiciar”. Fără a nega această posibilitate, apreciem că ea nu trebuie avută în vedere în verificarea compatibilității dreptului național cu dreptul Uniunii, deoarece analiza privind principiul efectivității trebuie să pornească, așa cum am arătat și mai sus, de la locul pe care dispoziția analizată „(...) îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale” [par. 48 din Hotărârea din 26.06.2019 din cauza C-407/18 (Addiko Bank) și jurisprudența citată acolo]. Or, așa cum reține și autorul citat, practica instanțelor române nu este unitară în ceea ce privește acordarea de facilități la plata cauțiunii (R.-M. Necula, *Executarea silită...*, p. 135, nota de subsol nr. 1), astfel încât condiția cauțiunii prevăzută de art. 719 alin. (2) C. pr. civ. trebuie considerată ca producând efecte și constituind, prin urmare, un impediment la exercitarea drepturilor de către consumator.

Încuviințarea executării silite a debitorului consumator

executării a unei cauțiuni poate fi considerată o veritabilă piedică în valorificarea de către respectivul debitor a drepturilor sale în calitate de consumator, ceea ce ar putea fi considerat contrar principiului efectivității³⁶.

Este adevărat că, așa cum s-a reținut și în doctrină³⁷, potrivit art. 720 alin. (6) C. pr. civ., rolul cauțiunii este de a garanta creditorului recuperarea prejudiciului care i-ar fi creat în cazul admiterii cererii de suspendare a executării în condițiile în care, ulterior, contestația la executare ar fi respinsă cauțiunea putând fi folosită, după caz, inclusiv la recuperarea, în parte a creanței cuprinsă în titlul executoriu ori la executarea amenzii care ar fi aplicată de instanță pentru exercitarea cu rea-credință a dreptului de a formula contestație la executare³⁸ și că, prin urmare, o eventuală reducere sau chiar scutire a debitorului de la plata cauțiunii ar prejudicia pe creditor. În același timp, trebuie avut în vedere specificul raporturilor juridice dintre un consumator și un profesionist, faptul că în aceste raporturi juridice consumatorii se află într-o situație de inferioritate în raport cu profesioniștii, iar dreptul Uniunii impune statelor „ (...) să prevadă mijloace adecvate pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către profesioniști”³⁹. Or, reglementând o condiție de admisibilitate a cererii de suspendare a executării menită să acopere un prezumtiv prejudiciu profesionistului, nedovedit de acesta, legea română de îndepărtează de garanțiile impuse de principiul efectivității, dând prioritate unui interes al profesionistului de a nu fi prejudiciat în cazul admiterii cererii de suspendare, față de protejarea consumatorului; în aceste condiții, există riscul ca acțiunea consumatorului care are ca finalitatea constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu profesionistul să rămână fără rezultat în planul executării, respectiv ca el să fie supus executării înainte ca această acțiune să fie soluționată.

6. Posibilitatea ca debitorul să poată obține asistență juridică gratuită

În fine, cea de-a cincea caracteristică a dreptului sloven analizată de CJUE în Hotărârea din 26.06.2019 din cauza C-407/18 se referă la posibilitatea debitorului consumator de a obține asistență judiciară gratuită în vederea efectuării demersurilor judiciare necesare declarării caracterului abuziv al

³⁶ A se vedea V. Penteleev, *Obligația achitării cauțiunii de consumatori, pentru a obține suspendarea executării și suspendarea provizorie a executării, ar putea constitui o încălcare a Directivei 93/13/CEE*, în Revista Română de Executare Silită, nr. 1/2020, pp. 93-101.

³⁷ R.-M. Necula, *Executarea silită...*, pp. 136-137.

³⁸ Cu privire la soarta cauțiunii în cazul în care suspendarea ar fi dispusă în condițiile art. 638 alin. (2) C. pr. civ., a se vedea N.-H. Țiț, *Soarta cauțiunii achitate pentru suspendarea executării titlului, în condițiile art. 638 alin. (2) C. pr. civ.*, în Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Tomul LXVI/I, Științe Juridice, 2020, pp. 83-95.

³⁹ Par. 44 din Hotărârea din 26.06.2019 din cauza C-407/18 (Addiko Bank).

clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu un profesionist și suspendării executării silită. Se reține, cu privire la acest aspect, în par. 50 liniuța a 5-a al Hotărârii că „debitorul împotriva căruia a fost deschisă procedura de executare silită nu poate obține asistență judiciară gratuită, astfel încât trebuie să suporte el însuși cheltuielile importante de reprezentare printr-un avocat”. De asemenea, în par. 60, teza finală, se arată că „(...) reiese din cererea de decizie preliminară că există un risc care nu este neglijabil ca, în cadrul procedurii de executare silită, consumatorii în cauză să fie descurajați să își asigure apărarea și să își exercite pe deplin drepturile, având în vedere cheltuielile de reprezentare pe care le-ar cauza procedura în raport cu valoarea datoriei vizate și cu imposibilitatea de a solicita asistența judiciară.”

În mod evident, această caracteristică nu se regăsește în dreptul românesc, debitorul putând obține asistență judiciară gratuită, potrivit art. 90 alin. (2) lit. b) C. pr. civ. în condițiile O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar și a Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

7. Concluzii

Soluția pronunțată de CJUE în cauza C-407/18 (Addiko Bank) a avut la bază analiza a cinci caracteristici ale dreptului sloven, rezultate din descrierea pe care instanța de trimitere a făcut-o dreptului național. Din cele cinci caracteristici, doar trei se regăsesc pe deplin și în dreptul românesc: imposibilitatea analizării clauzelor abuzive în cadrul procedurii de încuviințare a executării silită, faptul că suspendarea executării silită nu poate fi obținută decât dacă este declanșată o procedură de fond care are drept finalitate constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat între consumator și un profesionist și care, potrivit legii, constituie titlu executoriu, necesitatea achitării unei cauțiuni pentru a fi dispusă măsura suspendării. În ceea ce privește situațiile în care poate fi dispusă suspendarea, apreciem că dreptul român, care lasă la aprecierea judecătorului temeinicia motivelor în acest sens, este suficient de flexibil pentru a permite instanței ca, în concret, să aprecieze dacă și în ce măsură declanșarea ori, după caz, continuarea executării silită ar fi de natură să aducă o vătămare debitorului consumator, în condițiile în care acesta a demarat o procedură jurisdicțională în cadrul căreia va fi analizată, la cerere sau din oficiu, caracterul abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract încheiat cu un profesionist. De asemenea, potrivit dispozițiilor legale aplicabile în țara noastră, debitorul consumator poate obține, la cerere, în condițiile prevăzute de lege, asistență judiciară gratuită, atât pentru redactarea cererilor pe care le va adresa instanței, cât și pentru reprezentare în procedura jurisdicțională.

Judecând cantitativ, ar trebui să ajungem la concluzia că dreptul român oferă suficiente garanții pentru a se considera că, raportat la principiul efectivității, debitorul consumator poate beneficia de protecția pe care i-o oferă dreptul Uniunii. Așa cum s-a reținut în par. 63 din Hotărârea Curții din 01.10.2015 în cauza C-32/14 (Erste Bank Hungary), „(...) faptul că consumatorul poate invoca protecția dispozițiilor legislative privind clauzele abuzive numai dacă intențază o

Încuviințarea executării silită a debitorului consumator

procedură jurisdicțională nu poate fi considerat în sine, în opoziția cu cele susținute de Comisie, contrar principiului efectivității. Astfel, protecția jurisdicțională efectivă garantată de Directiva 93/13 se întemeiază pe premisa potrivit căreia instanțele naționale sunt sesizate în prealabil de una dintre părțile la contract.” Prin urmare, simplul fapt că debitorul consumator trebuie să declanșeze o procedură de fond în cadrul căreia să fie verificat caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu un profesionist, nu trebuie considerat, a priori, ca aducând atingere principiului efectivității, indiferent dacă acea procedură este una specială (așa cum este contestația la executare) sau una de drept comun, atât timp cât în cadrul acelei proceduri consumatorul poate obține, în condiții procedurale rezonabile, suspendarea executării, astfel încât riscul ca procedura de executare să se finalizeze înainte de pronunțarea unei hotărâri de fond să fie eliminat. Din acest punct de vedere, apreciem că este mai puțin relevant faptul că, potrivit actualei reglementări, debitorul nu mai poate invoca caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu profesionistul pe calea contestației la executare, atât timp cât această modalitate de invocare nu îi oferă avantaje certe în ceea ce privește suspendarea executării ca în cazul în care suspendarea este cerută până la soluționarea acțiunii de drept comun având ca obiect constatarea caracterului abuziv al clauzelor.

Analiza cu privire la principiul efectivității nu trebuie însă făcută cantitativ, ci calitativ, raportat la criteriile stabilite prin jurisprudența CJUE, pentru a se determina în concret dacă o dispoziția națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii. În această analiză, faptul că pentru a beneficia de suspendarea executării, debitorul trebuie să achite o cauțiune, ca și condiție de admisibilitate a cererii de suspendare, iar legislația națională nu permite obținerea de scutiri, reduceri sau eșalonări la plata cauțiunii poate constitui un element raportat la care să se considere că cerințele principiului efectivității nu sunt întrunite. Potrivit unei jurisprudențe constante, acesta presupune ca debitorul consumator să aibă, potrivit dreptului național, suficiente garanții că o eventuală executare silită nu se va finaliza înainte de pronunțarea unei hotărâri prin care să fie constat caracterul abuziv al clauzei cuprinsă în contractul care constituie titlu executoriu. Așa cum s-a reținut și în par. 62 al Hotărârii din 26.06.2019 în cauza C-407/18 (Addiko Bank)⁴⁰, o protecție a

⁴⁰ Se reține în acest considerent că: „(...) dată fiind imposibilitatea instanței sesizate cu cererea de executare silită de a suspenda executarea silită pentru motivul că contractul (sic!) de credit ipotecar este afectat de o clauză abuzivă, este probabil ca executarea silită imobiliară a bunului ipotecat să fie terminată înaintea pronunțării deciziei instanței de fond prin care se declară, după caz, nulitatea clauzei menționate, ținând seama de caracterul abuziv al acesteia și, prin urmare, a procedurii de executare silită. În aceste condiții, chiar dacă ar fi pronunțată o astfel de decizie cu privire la fond în favoarea consumatorului în cauză, acesta nu va beneficia din acest motiv de o protecție a posteriori, sub forma unei reparații pecuniare, astfel încât o asemenea protecție, are un caracter incomplet și insuficient, cu atât mai mult în cazul în care executarea silită imobiliară viza locuința acestui consumator și a familiei sale, care ar

posteriori, materializată sub forma unei reparații pecuniare în cazul în care acțiunea de fond care are ca obiect constatarea caracterului abuziv al unei clauze cuprinsă în contractul încheiat între consumator și un profesionist ar fi admisă este insuficientă și incompletă.

Din lectura acestui considerent, pare a rezulta că, în viziunea CJUE, posibilitatea ca debitorul să poată obține suspendarea executării până la soluționarea acțiunii de fond având ca obiect constatarea caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contractul încheiat cu un profesionist constituie un element esențial în aprecierea respectării și garantării principiului efectivității. Or, în reglementarea actuală din România, această garanție lipsește, pe de o parte, pentru că legea nu prevede în mod expres posibilitatea suspendării executării în urma unei analize *prima facie* a caracterului abuziv al unei clauze cuprinsă în contractul care constituie titlu executoriu, pe de altă parte, pentru că impune debitorului consumator obligația de plată a unei cauțiuni drept condiție de admisibilitate a cererii de suspendare. Chiar dacă ar fi recunoscută posibilitatea invocării clauzelor abuzive pe calea contestației la executare, datele problemei nu ar fi deloc modificate, suspendarea executării putând fi obținută și în această situație, tot cu respectarea cerinței de admisibilitate referitoare la achitarea cauțiunii.

Faptul că prin instituirea unei cauțiuni, ca și cerință de admisibilitate a cererii de suspendare, protecția oferită consumatorilor de legea română nu este una efectivă rezultă și din scopul acesteia: cauțiunea are rolul de a garanta recuperarea de către profesionist a unui prejudiciu care i s-ar produce în cazul în care ar fi admisă cererea de suspendare a executării, putând fi folosită, în condițiile art. 720 alin. (6) C. pr. civ. [text de lege inaplicabil în cazul în care suspendarea este cerută în condițiile art. 638 alin. (2) C. pr. civ.] inclusiv pentru recuperarea, în parte, a creanței sau executarea unei amenzi ce ar putea fi aplicată debitorului pentru exercitarea cu rea-credință a dreptului de a formula contestație la executare; cu alte cuvinte, se are în vedere apărarea exclusivă a intereselor creditorului profesionist, fără ca acesta să fie ținut la vreo dovadă cu privire la prejudiciul care i s-ar crea sau la reaua credință a consumatorului care a solicitat suspendarea. În dreptul sloven, așa cum rezultă din par. 50 al Hotărârii din 26.06.2019 în cauza C-407/18 (Addiko Bank), creditorul poate solicita obligarea debitorului consumator la constituirea unei garanții, de unde putem conchide că garanția nu este o condiție de admisibilitate a cererii de suspendare; or, în dreptul român, legea este cea care instituie, *ab initio*, condiția cauțiunii, iar neachitarea acesteia conduce la respingerea ca inadmisibilă a cererii de suspendare, deși profesionistul nu a făcut nicio dovadă cu privire la prejudiciul care i-ar fi creat prin suspendare sau la reaua-credință a debitorului consumator.

fi astfel pierdută în mod definitiv. O astfel de protecție a posteriori nu constituie, prin urmare, un mijloc nici adecvat, nici eficient pentru a preveni utilizarea unei clauze abuzive în continuare, contrar obiectivului urmărit de articolul 7 alin. (1) din Directiva 93/13.”

Încuviințarea executării silită a debitorului consumator

În aceste condiții, apreciem că o dispoziție legală, precum cea română, care condiționează admisibilitatea cererii de suspendare a executării până la soluționarea unei acțiuni (indiferent dacă acesta ar fi o contestație la executare sau o acțiune de drept comun) în cadrul căreia instanța va analiza caracterul abuziv al clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un consumator și un profesionist, contract care, potrivit legii, constituie titlul executoriu, de plata unei cauțiuni, fără ca aceasta să fie condiționată de dovedirea unui prejudiciu pentru creditorul profesionist sau de reaua-credință a debitorului consumator, este, în lumina principiului efectivității, contrară dreptului Uniunii.

Un remediu eficient ar fi includerea la art. 719 alin. (4) C. pr. civ. a unei noi situații în care suspendarea executării ar avea caracter obligatoriu și ar putea fi dispusă fără a fi necesară plata unei cauțiuni, respectiv atunci când contractul încheiat între un profesionist și un consumator, în baza căruia a fost declanșată procedura de executare silită, ar cuprinde clauze abuzive, cel puțin în anumite situații expres prevăzute de lege (spre exemplu, în cazul în care executarea silită ar fi efectuată asupra unui imobil care constituie locuința familială a debitorului)⁴¹.

În doctrină⁴² a fost propusă, ca remediu, și soluția unei reglementări care să permită scutirea debitorului de plata cauțiunii sau acordarea unei alte facilități, în măsura în care acesta nu ar avea mijloacele necesare pentru a achita suma respectivă. Apreciem că o asemenea măsură legislativă ar fi de natură să atenueze situația existentă la momentul de față, însă ea s-ar putea dovedi insuficientă dacă ne raportăm la finalitatea instituirii cauțiunii și la scopul dispozițiilor dreptului Uniunii, anume prevenirea utilizării în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate de consumatori cu profesioniștii. Acest scop nu ar putea fi atins decât în măsura în care reglementarea națională ar da posibilitatea consumatorului ca, în condiții procedurale rezonabile, să obțină suspendarea executării ori de câte ori declanșează o procedură jurisdicțională a cărei finalitate este de a lăsa fără efecte clauzele abuzive cuprinse în contractul încheiat cu un profesionist.

⁴¹ O astfel de soluție legislativă este propusă printr-un proiect de lege aprobat de Senat și aflat la momentul redactării prezentului articol în procedură legislativă în fața Camerei Deputaților (PL-x nr. 663/2019). La art. 5 alin. (3) din acest proiect, se propune o dispoziție cu următoarea redactare: „Până la soluționarea contestației la executare sau a acțiunii separate care tinde la nulitatea titlului executoriu, instanța sesizată cu contestația sau, după caz, cu acțiunea de drept comun, va dispune, la cererea consumatorului, suspendarea provizorie a efectelor contractului sau ale actului juridic care are efect de titlu executoriu în sine, până la soluționarea definitivă a contestației sau a acțiunii de drept comun. Consumatorul este scutit de cauțiune. Dispozițiile art.200 din Legea nr.134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nu sunt aplicabile.”

⁴² R.-M. Necula, *Executarea silită...*, p. 135